

Illustrasjon: Marvin Halleraker

Kronprinsen i Nansens skispor

Når kronprins Haakon krysser isen over Grønland, kombineres stolt polarhistorie og dagens klimaforskning. Et pinlig nasjonalt minne om Norge som okkupantmakt snakkes det mindre om.

A | Kommentar
Harald Stanghelle
Kommentator

For drøye tre år siden ville president Donald Trump kjøpe Grønland. Da runget latteren så høyt at en fornærmet president avlyste sitt besøk i København.

Siden har latteren stilnet. For både Grønland og resten av klodens nordligste områder er i ferd med å få stadig økende betydning.

Det understrekes når kronprins Haakon nå blir kongelig polarpionér som medlem av Universitetet i Tromsøs jubileumsekspedisjon. Gjennom de neste tre ukene skal

han kite og bruke ski over den mektige is-kappen som dekker verdens største øy.

I gjeld til historien. Dagens norske kongefamilie står i gjeld til polarhistorien.

Fridtjof Nansens ferd over innlandsisen i 1888 og Fram-ekspedisjonen etterpå vekket nasjonal begeistring og var viktige bidrag til den norske nasjonalismen som førte til selvstendighet i 1905.

Polarhelten selv ble samtalepartner for danske prins Carl da denne ble kastet mellom tvil og tro over tilbudet om den norske tronen.

Og da prinsen omsider takket ja, mener Haakon VII-biograf Tor Bomann-Larsen at det var Nansens «Grønlands vestkyst eller døden» og Ibsens «Intet eller alt» (Brand) som vevet seg sammen til kongemottoet «Alt for Norge».

Kongen, som dagens kronprins har sitt navn etter, satset alt ved å si ja til den norske kronen. Mottoet ble i danske medier kalt et «brutalt Udraap» og «uhyre banalt». Et stilbrudd fra de pompøse kongemottoene man ellers holdt seg med. Til gjengjeld har det vist seg meget slitesterkt.

Formidlingsekspedisjon. Fridtjof Nansen fortsatte å være en sentral rådgiver da den lille norske kongefamilien på rekordtid skulle bli norsk. Og han insisterte på at den måtte lære å gå på ski. Og ikke minst: å avbildes med ski på bena.

Skiferdigheter kommer godt med når kronprins Haakon nå skal krysse innlandsisen 1200 kilometer fra vest til øst - motsatt vei det Nansens ekspedisjon gjorde. Med seg har han ekspedisjonsleder og Nansen-biograf Harald Dag Jølle, Markus Landrø, Vegard Ulvang, Kunuk Lennert,

Ronny Finsås samt en livvakt hvis navn ikke oppgis.

Formålet er å formidle kunnskap og innsikt om arktisk natur, forskning og polarhistorie. Dessuten skal ekspedisjonen ta jevnlig snøprøver som skal leveres til forskningsstasjonen Eastgrip midt inne på Grønlandsisen. Der borer et internasjonalt forskerteam seg gjennom den over 2500 meter tykke isen. Hensikten er å forstå hvor mye is som vil forsvinne med et varmere klima.

Perspektivene med en nedsmelting er svimlende - og forskerne har for lengst slått alarm.

Norge som okkupantmakt. Kronprins Haakon har adoptert sin fars sterke miljø- og klimaengasjement. Hans deltagelse på nettopp denne ekspedisjonen understreker dette.

Av Universitetet i Tromsø er den kalt en formidlingsekspedisjon. Det skal filmes og fortelles fra den. Ikke bare om klimaforskning, men også om polarhistoriens pionérer.

Men det pinligste norske Grønlands-eventyret snakkes det nok ikke så høyt om: 27. juni 1931 ble det norske flagget heist i Myggbukta på Grønlands østkyst. Bak sto aktivister, kommersielle interesser og polarforskere.

Der og da ble området okkupert som Eirik Raudes Land. Begeistringen hjemme i Norge var stor, og en noe mer skeptisk regjering anerkjente okkupasjonen to uker senere.

Forfeilet polarsjåvinisme. Året etter hadde Bondeparti-regjeringen - med Vidkun Quisling som forsvarsminister - fått smaken på denne formen for polarsjåvi-

nisme. Da ble et nytt stort område annektert og erklært norsk under navnet Fridtjof Nansens Land.

Det var store planer for videre norsk ekspansjon, men Danmark gikk til Haag-domstolen. 5. april 1933 falt dommen:

Norge tapte, og Danmarks suverenitet over hele Grønland ble anerkjent.

Symbolsk nok fratrer kronprins Haakon ekspedisjonen i Dannebrog, hovedkvarteret for Sirius-patruljen. Den sørger for dansk suverenitetshåndhevelse i Nordøst-Grønland.

Det er kanskje like greit, for de fem andre fortsetter sørover til Antartichavn. I ett år var det den norskerklærte hovedstaden for Eirik Raudes Land, med Helge Ingstad som sysselmann.

Arktis i forandring. Der Norge forsøkte å okkupere, forsøkte altså Donald Trump å kjøpe. Det bidro til fornyet interesse for hva som skjer lengst nord. Senest lørdag kunne Aftenposten fortelle at amerikanerne nå peker på Arktis som neste arena for global konflikt.

På Grønland dreier det seg om sjeldne mineraler og strategisk plassering i et enormt polarområde der dramatisk ismelting skaper nye fakta. Betydningen av Arktis endrer seg slik Arktis selv er i forandring. Stikkord er olje, gass- og fiskeresurser.

Når kronprins Haakon en gang blir den gamle polarstormakten Norges statsoverhode, får dette en stor plass i vår måte å se verden på. Da kan tre uker på Grønlands innlandsis bli en nyttig investering i en dypere forståelse for de fremtidspek som ligger der.